

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

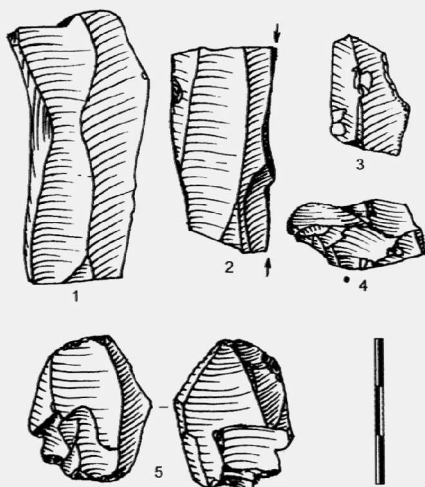
Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>

9395458

Obr. 12. Hranice-Skalka, Hlavicova jeskyně. Kamenná industrie.

Hranice-Skalka, Hlavica's cave. Stone industry.

Popis nálezů (obr. 12)

- 1 – distální část čepele, silicit z glacienních sedimentů, bíle patinováno, stopy okrověhnědého sedimentu na povrchu (má charakter spráše a reaguje s HCl);
- 2 – vícenásobné rydlo na středovém zlomku čepele s místní retuší, silicit z glacienních sedimentů, bíle patinováno, stopy okrověhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl);
- 3 – středový zlomek čepele s recentně vzniklou retuší, silicit z glacienních sedimentů, mírně patinováno, stopy okrověhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl), stopa rzi na povrchu;
- 4 – úštěp, silicit z glacienních sedimentů, nepatinováno, stopy okrověhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl);
- 5 – odštěpovač, rohovec připomínající typ Troubky/Zdislavice, mírně patinováno, stopy okrově až šedavěhnědého jemně písčitého sedimentu na povrchu (nereaguje s HCl), na více místech stopy rzi.

Z osteologického materiálu byla identifikována pouze čelní kost fosilního jelena (*Cervus cf. elaphus*) a dva zřejmě holocenní lidské obratle. Jeden obratel, který zmiňuje již Remeš (1929), je hrudní (*vertebra thoracica*), jsou na něm patrné stopy opálení a celkově vypadá starší. Druhý obratel je bederní (*vertebra lumbalis*) a vypadá recentněji (tento druhý obratel zmiňuje pouze Skutil, 1954). Na čelní kosti jelena jsou patrné zbytky sedimentu (reagují s HCl) s drobnými uhlíky po spáleném dřevu a vysrážený uhlíkatý vápenatý (ve formě vyplněných dutin po kořincích). Naproti tomu na bederním lidském obratli jsou dochovány stopy hnědočerné hlíny, což je v souladu s tvrzením Skutila (1954) o holocenním stáří.

Na základě popisu se domníváme, že kolekce nepůsobí příliš homogenním dojmem. Surovinou kamenných artefaktů je ve 4 případech silicit z glacienních sedimentů, pouze jedním kusem je přítomen lokální rohovec připomínající typ Troubky/Zdislavice. Dva artefakty jsou intenzivně bíle patinovány, u dvou je přítomna nevýrazná patinace, jeden úštěp

není patinován vůbec. Na všech artefaktech jsou patrné stopy sedimentu – ve 4 případech je to okrově hnědý sediment, v jednom případě šedavě hnědý sediment. Dva artefakty vykazují stopy rzi na povrchu, což lze v jednom případě (jedna hrana) vysvětlit kontaktem se železným nástrojem (ať již při nálezů nebo během uložení), ale v případě odštěpovače mnohonásobné stopy (na 4 místech) zpochybňují jeho původ z intaktních jeskynních sedimentů. Zde je třeba vzít v úvahu skutečnost, že s výjimkou jednoho kusu (je to čepele, na níž se dochovaly stopy vápnitého sedimentu?) všechny ostatní artefakty byly nasbírány po odstřelu mezi kousky vápence, a mohou proto pocházet nejenom z jeskyně, ale i z povrchu.

Pro lokalizaci Skalky byly využity následující mapy:

Mapa 3. vojenského mapování, sekce č. 4159_4, 1:25 000, uložena v Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv, Wien a do digitální verze převedená Laboratoří geoinformatiky Univerzity J.E. Purkyně;

Deutsche Heereskarte, sekce 4159/Ost., 1:50 000, z r. 1945, uložena v Archivu ARÚ AV ČR v Brně;

Mährisch – Weiskirchen (Hranice), sekce 4159, 1:75 000, 32. vydání (bez udání roku vydání, pravděpodobně ale těsně před 2. světovou válkou nebo na jejím začátku), uložena v Archivu AÚ AV ČR v Brně.

Petr Škrdla, Míriam Nýřlová Fišáková

Literatura

- Remeš, M. 1929: Jeskyně v devonském vápenci Hranického kopce. *Časopis vlastivědného spolku Musejního v Olomouci* 41–42, 101–104.
- Skutil, J. 1954: Příspěvek k poznání paleolitika Moravské brány. *Anthropozoikum* 4, 447–468.
- Valoch, K., Svoboda, J., Balák, I. 2002: Katalog moravských jeskyní s paleolitickými nálezy. In: J. Svoboda, ed., *Prehistorické jeskyně*. Dolnověstonické studie 7, 25–52. Brno: ARÚ AV ČR.

Resumé

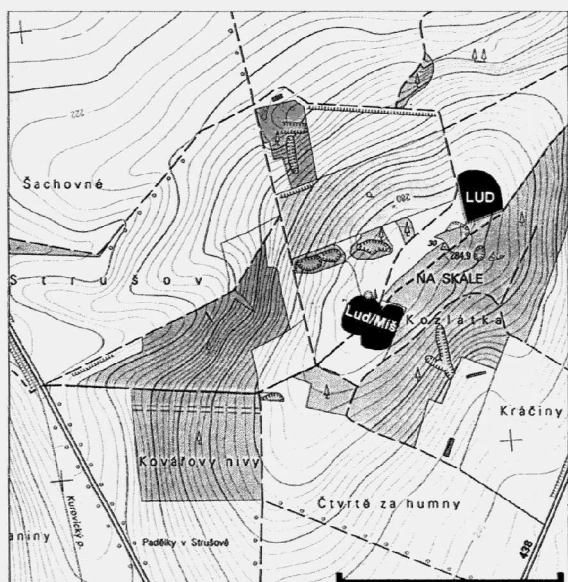
A small collection of five chipped stone artifacts supplemented by osteological material was rediscovered in the Vlastivědné muzeum in Olomouc Palaeontological depository. Based on a detailed analysis of the individual specimens, this collection is probably not homogeneous.

In addition, the original position of the site was reconstructed – 49°33'15"N and 17°45'46" E (WGS-84 map datum) using the old maps.

MÍŠKOVICE (okr. Kroměříž)

„Kozelce, Kozlátka“. Aurignacien, pozdní paleolit (?). Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita, která je předmětem tohoto příspěvku, je situována na výrazném návrší s vrcholovou kótou Na skále (284,9 m), přes které prochází rozhraní katastrů obcí Míškovice a Ludslavice. Nálezy byly získány z nevelkého pole v prostoru vrcholové plošiny. Zmíněné pole je obklopeno lesy a pastvinami (obr. 13). Traťový název je Kozlátka, případně Kozelec (Anonym 1900: 79; Kovář 1914: 44) nebo Kozelce (Skutil 1960; Klíma – Košina 1983). Protože přes toto pole

Obr. 13. Ludslavice/Miškovice-Kozlátko (Lud/Miř). Lokalizace naleziště.
Ludslavice/Miškovice-Kozlátko (Lud/Miř). Site location.

prochází hranice katastrů obcí Miškovice a Ludslavice, byly nálezy z této lokality přiřazeny někdy do katastrálního území Ludslavic (Anonym 1900: 79; Kovář 1914: 44; Klíma – Košina 1983), jindy Miškovic (Skutil 1960). Protože v roce 2004 a na jaře roku 2005, kdy byla lokalita navštívena, byla přístupná pouze její část ležící na katastrálním území Miškovic (část na katastrálním území Ludslavic byla zatravněna a slouží jako pastvina), je v tomto příspěvku o lokalitě referováno jako o Miškovcích (nutno dodat, že na podzim 2005 byla zatravněna i tato zbývající část lokality). Jako souhrnný název pro všechny soubory z lokality ale navrhuji použít termín Ludslavice/Miškovice-Kozlátko.

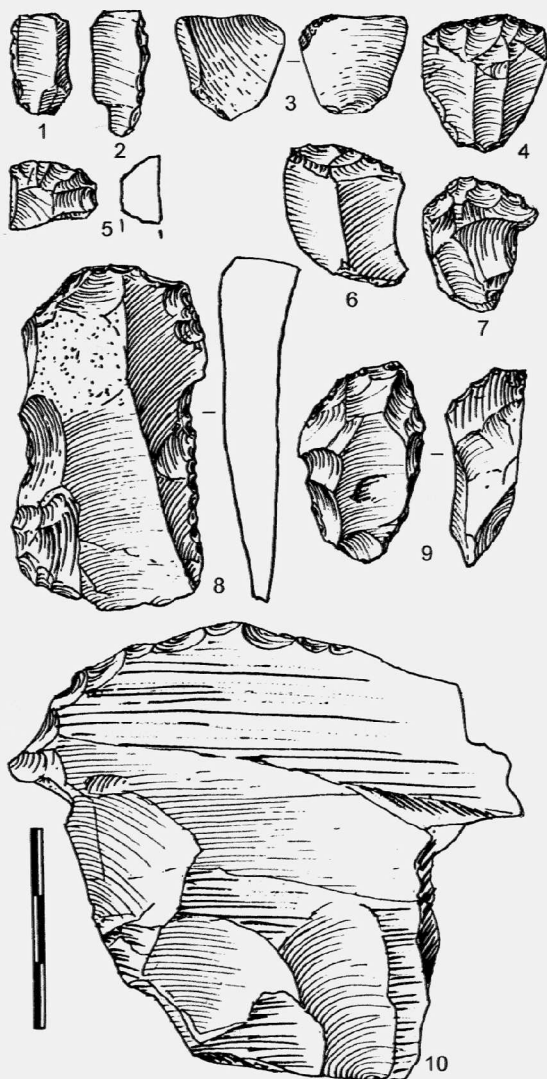
Naleziště je situováno na vrcholové plošině výrazného návrší, které umožňuje dobrý rozhled jednak do Hornomořavského úvalu (regulovaný tok řeky Moravy je dnes ve vzdálenosti 6 km), ale i do okolní mírně zvlněné krajiny Zlínské vrchoviny. Jde o podobné umístění lokality jako v případě naleziště na kopci Křemenná, které je situováno 2 km k jihozápadu. V širším okolí jsou známy i další podobná výrazná návrší se stopami osídlení, v krátkosti lze jmenovat např. Mysločovice-Háj nebo Rackovou (nepublikováno).

Z lokality Ludslavice/Miškovice-Kozlátko byly již dříve popsány ojedinělé artefakty („šipka a 5 nástrojů štípaných“), které byly nalezeny ještě před rokem 1900 (Anonym 1900: 79). Další artefakty („4 pazourkové nožiky“) nalezené A. Peckem publikoval Kovář (1914:44). Ojedinělé nálezy bez bližšího popisu ze zmíněné lokality publikoval i Skutil (1960). Současné uložení všech výše uvedených nálezů není známo. Další kolekci, kterou shromáždil František Košina z Holešova, publikoval Klíma (Klíma – Košina 1983). Tento soubor je nyní uložen v MZM v Brně. Klíma popsal drobnou kolekci artefaktů, kterou přiřadil aurignacienu. Tým autor vyzdvihuje přítomnost drobných škrabadel, vysokých a vyčnělých škrabadel, běžných rydel, nožů a drásadel.

Zmíněná kolekce (přibližně 200 artefaktů) je v současnosti uložena MZM v Brně pod označeními „Kozelce“ a „Na skále“, což může naznačovat, že mohlo dojít ke smíšení nálezu ze dvou různých poloh. V okolí kóty „Na skále“, která je situována 300 m severovýchodním směrem od polohy „Kozlátko“ a leží na katastrálním území Ludslavic, byla totiž v letech 2004-2005 autorem nasbírána odlišná kolekce artefaktů, která je charakterizována převahou lokálních surovin (nepublikováno, v obr. 13 označeno LUD).

V letech 2004-2005 byla z polohy „Kozlátko“ získána nová kolekce, která čítá 42 ks štípané kamenné industrie, v doprovodu dvou nepatinovaných oštěpků a recentního křesacího kamene.

V surovinovém spektru převažují silicity z glacienních sedimentů (23 ks) doprovázené radiolaritem (14 ks), pouze ojediněle se objevil místní rohovec (1 ks) a široký ústěp vápence (1 ks). Zbývající 3 kusy jsou přepáleny. Z technologického hlediska kolekce sestává ze 7 nástrojů, 17 ústěpů,

Obr. 14. Ludslavice/Miškovice-Kozlátko. Výběr materiálu.
Ludslavice/Miškovice-Kozlátko. Selected artifacts.

5 zlomků čepelí a mikročepelí, 1 rydlového odpadu a série 12 mikrouštěpů a mikrozlomků.

Za pozornost stojí nalezená škrabadla. První je strmě retušované, vyrobené na mírně patinované radiolaritové čepeli s boční retuší (obr. 14:8), druhé je opět strmě retušované na úštěpu přepáleného silicitu (obr. 14:9), z třetího se zachovala pouze odlomená hlavice škrabadla na drobné čepeli ze silicitu z glacienních sedimentů (obr. 14:5), čtvrté představuje opět odlomenou hlavici s vrubem (snad kombinace s vrtákem) z patinovaného radiolaritu (obr. 14:7), páté je drobné vějířovité na krátkém úštěpu z nepatinovaného radiolaritu (obr. 14:4), šesté je atypické škrabadlo na ventrální straně drobného úštěpu z nepatinovaného radiolaritu (obr. 14:3) a výčet uzavírá drobné dvojité škrabadlo z nepatinovaného radiolaritu (obr. 14:6). V této kolekci zaujmou především drobná škrabadla a strmě retušované exempláře, což je trend, na které upozorňuje i Klíma (Klíma – Košina 1983). Otázkou ovšem zůstává homogenita kolekce, zejména, nelze-li očekávat neolitickou kontaminaci (viz nález přesleny, cf. Kovář 1914: 44 a nepatinované artefakty uložené ve sbírkách MZM v Brně).

Přestože lokalita neposkytla příliš bohatou kolekci artefaktů, lze tento soubor na základě přítomnosti strmě retušovaných škrabadel a polohy lokality na vrcholu výrazného návrší přiřadit k pro tuto oblast charakteristické varietě aurignacienu, která je známa např. z nedaleké polohy Míškovic-Křemenná. Otázkou zůstává příslušnost drobných škrabadel, která by odpovídala spíše pozdněpaleolitickému osídlení, nelze ale vyloučit ani jejich neolitické stáří. Protože lokalita je povrchová, je třeba vzít v úvahu i možnost, že získaná kolekce kamenných artefaktů představuje nehomogenní soubor, který se nakumuloval v průběhu několika časově rozdílných fází osídlení této významné polohy. Ovšem v kolekci, která je uložena v MZM, jsou také přítomna drobná škrabadélka, která vykazují intenzivní patinaci povrchu a je možno je klasifikovat jako nesporně paleolitická/pozdněpaleolitická (cf. Klíma – Košina 1983, obr. 15:1,2,5; v MZM jsou ještě další dvě nepublikovaná drobná škrabadélka ze silně patinovaného erratického silicitu). Problematiku kulturní homogenity/heterogenity zmíněné kolekce by mohly pomoci řešit další nálezy, lokalita ale byla zatravněna a pokračování průzkumu proto nyní není možné.

Terénní průzkum proběhl a příspěvek vznikl díky grantu GAČR 404-05-0305.

Petr Škrdla

Literatura

- Anonym 1900: Zpráva o valné hromadě Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, která se konala dne 16. ledna 1900. *Časopis vlastivědného spolku Musejního v Olomouci* 17, 77–89.
- Klíma, B., Košina, F. 1983: Dvě nové stanice aurignacienu u Holešova. *Přehled výzkumů* 1981, 16, obr. 15.
- Kovář, F. 1914: Soupis archeologických předmětů Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci. *Časopis vlastivědného spolku Musejního v Olomouci* 31, 38–54, 137–143.
- Skutil, J. 1960: Paleolitická stanice v Míškovcích na Holešovsku. *Přehled výzkumů* 1959, 15–17.

Resumé

A small collection of artifacts (42 items) was collected at Kozlátká field in the cadastral territory of the village of Míškovice. This field directly neighbors with a site within the cadastral territory of Ludslavice, which was published by Klíma and Košina (1983). Klíma and Košina's material (ca. 200 items) is stored in the Moravian museum in Brno. The artifacts are produced from erratic flint (23 items), radiolarite (14 items), a local chert (1 item), and limestone (1 item). The collection of tools consists of endscrapers, which are often carinated or of small dimensions. The small-sized endscrapers may indicate Late Paleolithic or Neolithic occupation of this site. The majority of the collection can be classified as Morava-type Aurignacian.

MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov)

Jeskyně Pekárna. Magdalénien. Sídliště. Dokumentace paleolitického umění.

Nejvýznamnějším nálezem z výzkumu AÚ vedeného B. Klímou před jeskyní Pekárnou bylo bezesporu koňské žebro s rytinou pasoucích se koní, nalezené v roce 1963. Podle údaje nálezce „leželo mezi kostmi soustředěnými kolem ohniště ve výkopu před západním okrajem vchodu do jeskyně“ (Klíma 1974, 39). Od chvíle nálezů byl tento unikátní artefakt předmětem řady archeologicky i umělecko-historicky koncipovaných studií. Většinou se srovnává s dříve nalezeným koňským žebrem, tentokrát nesoucím téma bojujících bizonů, které našli již K. Absolon a R. Czižek. Toto srovnání je převážně formální, opírá se sice o shodu v podkladu (žebro) a kompozici (skupina zvířat), avšak vlastní styl je podstatně odlišný. U koní je provedení statičtější, resp. dekorativnější (plošný pokryv těl srstí, přechod těla do cikcakovité linie na obvodu), u bizonů naopak dynamičtější, s větším důrazem na objem a pohyb těl (Svoboda 1998, 518).

Ve sbírce E. Pietta, uložené v Musée des antiquités nationales v St. Germain-en-Laye, je velmi přiléhavá analogie našeho žebra z jeskyně Lortet (dép. Hautes Pyrénées). Je to podélný předmět (i. č. 47299), na němž jsou rytiny zvířat lemovány toutéž cikcakovitou linií. Stejně jako v Pekárně probíhá cikcakovitá linie souvisle podél dolního okraje výjevu, snad vyjadřuje trávu či jiný typ porostu, ale především definuje celkovou orientaci obou rytin.

Pouze na jediném místě na žebzu z Pekárny, a to nad druhým koněm zprava, lemuje cikcakovitá linie také horní okraj žebra a je tam zakomponována do koňského hřbetu. Nesporně tak diváka navádí k otočení předmětu. Tento zdánlivě jednoduchý úkon učinil během fotografické dokumentace teprve Martin Frouz. Tak se objevila dosud neznámá, ale výrazná rytina hlavy a krku kamzíka (*Rupicapra rupicapra*). Znásobené hřbety vpravo odtud (v původní orientaci srst na břichu koně) pak vytvářejí dojem celého stáda těchto zvířat. Kamzík je v osteologickém materiálu z krasových lokalit sice vzácný, ale jednotlivě se vyskytne (Musil 2002).

Princip měnicích se významů při změně perspektivě pohledu je jev, který se v paleolitickém umění objevuje opakovaně. A to nejen na bridelicových destičkách, kde se rytiny